MEXXEJA PASTORALI TAL-PARROĊĊA TAL-FLORIANA U L-KNISJA TA' SAN PUBLJU

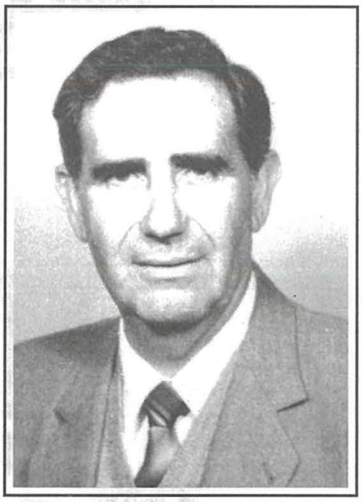

Minn Joseph R. Gatt

Il-ħatra ta' **Dun Richard Borg**, bħala Arċipriet tal-Floriana ħajritni niġbor il-lista tal-mexxejja pastorali kollha tal-Floriana. Dun Richard ħa l-pussess tal-Parroċċa nhar il-Ħadd 17 ta' Marzu 200 minn idejn l-Isqof Awżiljarju u Vigarju Ġenerali Mons. Annetto Depasquale. Tajjeb ukoll li niftakru li **270** sena ilu tqiegħdet **l-ewwel ġebla tal-knisja ta' San Publju** nhar **3 ta' Awissu 1733**. Għalhekk huwa xieraq ukoll li ngħid xi ħaġa dwar ġrajjet il-knisja. Mhux il-ħsieb tiegħi li nidħol fid-dettalji ta' l-istorja.

TWAQQIF TA' VIĊI-PARROĊĊA

Wara li dik il-medda ta' art ta' barra is-swar tal-Belt Valletta żviluppat u kibret b'popolazzjoni ta' aktar minn 550 ruħ ħadet l-isem ta' "Sub-Borgo Floriana". Fl-1721, il-knisja tal-B.V. tad-Duluri f'Tal-Pietà twaqqfet viċi-parroċċa dipendenti għall-parroċċa ta' San Pawl Nawfragu, tal-Belt bl-ewwel Viċi-Rettur tagħha Dun Ġan-Patist Seguna.

Wara il-ħatra tal-G.M. Antonio Manoel de Vilhena (1722-1736) dan is-Sub-Borg ħa l-isem ukoll ta' **Sub-Borgo Vilhena**. Kienu saru bosa tentattivi, anzi talbiet formali biex in-nies ta' dan is-Sub-Borg ikollhom knisja għalihom u aktar fil-qalba tagħhom, flok dik tal-B.V. tad-Duluri f'Tal-Pietà. Fil-21 ta' Settembru 1724 il-G.M. Manoel de Vilhena talab lis-Santa Sede biex il-knisja ta' Sarria (iddedikata lil Marija Immakulata) tkun imwaqqfa f'parroċċa. Iżda s-Santa Sede ħalliet kollox f'idejn l-Isqof ta' Malta. L-Isqof Gaspare Gori Mancini (1722-1727) ma riedtx li l-knisja ta' Sarria issir parroċċa għax din kienet taqa' taħt l-Ordni tal-Kavallieri u b'hekk hu kien jitlef il-Ġurisdizzjoni tiegħu fuqha. Għal dan, l-Isqof issuġġerixxa li tinbena knisja ġdida; suġġeriment li għoġob lill-Gran Mastru. Għal daqstant il-Kappillan ta' San Pawl tal-Belt talab lill-G.M. biex jagħti l-art għall-bini; il-G.M. laqa' it-talba. L-ewwel ġebla tal-knisja ddedikata lil San Publju tqiegħdet fit-**3 ta' Awissu 1733** mill-Isqof Paolo Alpheran de Bussan (1728-1757) fil-preżenza tal-G.M. A. Manoel de Vilhena, il-Kapitali tal-Katidral u tal-Kolleġġjata ta' San Pawl Nawfragu tal-Belt, fost bosta mistednin oħra u quddiem folla ta' furjaniżi. Kien jum ta' ferħ kbir u sabiħ għall-poplu Furjaniż għax wara ħafna snin ra l-bidu tat-twaqqif tal-Knisja tiegħu li xtaq; bit-tama li xi darba ssir parroċċa indipendenti minn dik tal-Belt. Damet tinbena madwar 33 sena; fl-1776 il-knisja ta' San Publju saret il-viċi-parroċċa flok dik tad-Duluri.

IR-RELIKWA TA' SAN PUBLJU

Patri Franġisku Azzopardi Kapuċċin, fil-kitba tiegħu "Ir-Relikwa ta' San Publju fil-Floriana" li dehret fil-Programm Festa San Publju Floriana 18 ta' April 1999, jgħidilna li "L-istoriku Ignazio Saverio Mifsud jikteb li t-Translazzjoni ta' din ir-Relikwa saret wara nofsinhar fit-18 ta' Jannar 1761 mill-Knisja tal-Kapuċċini għall-viċi-parroċċa tal-Floriana. Dak inhar kien ħabat il-Ħadd tas-Settwaġeżimża". Patri Franġisku jgħidilna wkoll li l-imsemmija relikwa ġiet mogħtija lill-viċi-Parroċċa mill-Patrijiet Kapuċċini. Inżid ngħid li llum narawha f'ostensorju, disinn ta' Abram Gatt (1863-1944) u għotja ta' Ottavio Catalogna fl-1925.

L-isqof Alpheran de Bussan
1728 - 1757
Qiegħed l-ewwel ġebla tal-Knisja
ta' San Publju fit-3 ta' Awissu 1733

KONSAGRAZZJONI U TKABBIR TAL-KNISJA

L-Isqof Vincenzo Labini

L-Isqof Vincenzo Labini (1780-1807) ikkonsagra l-knisja nhar il-Ħadd 28 ta' Mejju 1792. Din il-ġrajja hija imfakkra b'lapida u bi tnax-il salib ta' rħam mal-pilastri prinċipali tagħha. Sa dak iż-żmien ġa kienet tkabbret għall-ewwel darba fl-1771 u żidulha l-koppla (1780). Wara reġgħu kabbruha għal darb'oħra fl-1856. Fis-sena 1885 bdew ibiddlulha l-faċċata għal dik li naraw illum; disinn ta' Nikola Zammit (1815-1899). Tlestiet fl-1892.
Fis-sena 1869, fi żmien il-Papa Piju IX, saret Arċipretali bil-kappillan tagħha stess, il-Kanonku Dun Salv. Gaffaiero jinħatar l-ewwel Arċipriet tagħha.
Fis-sena 1788 l-Università tal-Belt bena ċ-Ċimiterju ta' San Publju taħt il-knisja, b'400 qabar. Hawn ta' min ifakkar li Dun Mikiel Xerri u sħabu wara li ġew iffuċillati fil-Belt mill-Franċiżi fl-1799, ġew midfuna f'dan iċ-Ċimiterju. Dan baqa' jintuża sakemm fl-1871 inqata' id-dfin fil-knejjes tal-Belt u l-Kottonera u beda isir f'dak ta' Santa Marija Addolorata. Dak tal-Floriana fl-1975 inbidel f'Sala San Publju li naraw illum.

VIĊI-RETTURI

Għall-ewwel il-knisja kienet immexxija minn **Rettur** (Viċendarju) sakemm saret parroċċa (1844) wara minn **kappillan** u meta saret Arċipretali (1869) minn **arċipriet**. B'kollox kien hemm **9 Viċendarji, 2 Kappillani u 13-il Arċipriet**, inkluż dak tal-lum.
Matul dawn il-159 sena mit-twaqqif tal-parroċċa, il-Floriana kellha diversi mexxejja pastorali kif jidher mill-lista ta' hawn taħt. Iżda qabel ngħid min huma tajjeb li naraw min kienu l-**viċendarji** li ħadu ħsieb it-tmexxija mill-1721 sal-1845. Minn lista miġbura mill-Kav. Joseph Borg K.M., Phc., PL. u xi żidiet oħra tiegħi nafu minn kienu.
Il-lista tar-Rettur (Viċendarji) hija din :-

		Mill -	Minn - Sa
1.	Dun Ġan-Patist Seguna	Valletta	1721 - 1740
2.	Kan. Dun Paskal Grima	Għawdex	1740 - 1749
3.	Dun Ġużepp Zahra	Floriana	1749 - 1768
4.	Kan. Dun Pietru Pawl Muscat	Valletta	1768 - 1773
5.	Kan. Dun Carmelo Borg	Valletta	1773 - 1775
6.	Kan. Dun Ġian-Patist Falzon	Floriana	1775 - 1796
7.	Dun Ferdinandu Camilleri	Mosta	1796 - 1813
8.	Dun Salv Zammit	Żurrieq	1813 - 1820
9.	Dun Publju Farrugia	Floriana	1820 - 1845

IT-TWAQQIF TAL-PARROĊĊA

Il-Papa Gregorju XVI laqa' t-talba għat-twaqqif tal-parroċċa bid-Digriet tal-31 ta' Lulju 1843. Kien fil-5 ta' Marzu 1844 li żmien l-Isqof F.S. Caruana (1832 - 1847) li ħareġ l-Editt għat-twettiq ta' dan id-Digriet b'effett mis-7 ta' Marzu 1844 u

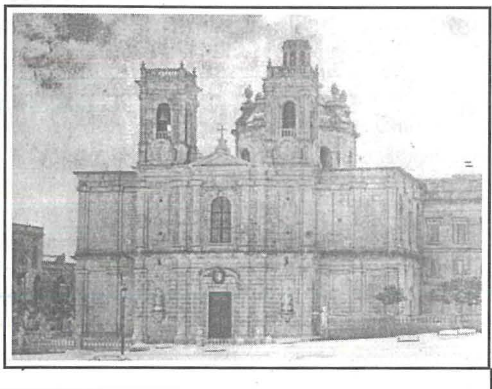

IL-FAĊĊATA L-ANTIKA TAL-KNISJA TA' SAN PUBLJU QABEL DIK LI NARAW ILLUM

bl-ewwel Kappillan Dun Ġużepp Ellul. Dun Ġużepp ħa l-pussess f'Ottubru 1845; aktar minn sena wara. B'hekk wara bosta snin il-Floriana saret parroċċa indipendenti minn dik tal-Kolleġġjata ta' San Pawl. Kien hemm ħafna diffikultajiet biex saret Parroċċa min-naħa tal-Parroċċa ta' San Pawl tal-Belt. Il-Knisja tal-Kapuċċini issemmiet biex tkun Parroċċa. Dak iż-żmien ma kinetx ħaġa ħafifa biex il-Kapuċċini jaċċettaw jew jingħataw xi Parroċċa.

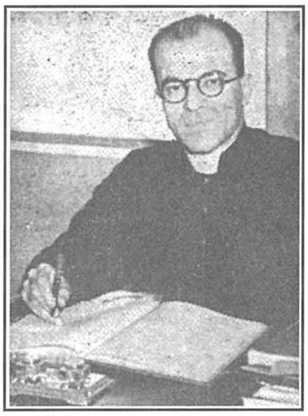

L-Arc. Dun Anton Debono
Miet ġewwa Ruma
fit-8 ta' Awissu 1959

Kif rajna aktar 'il fuq, qabel ma saret parroċċa kienet immexxija mill-viċi-parrokku Dun Publju Farrugia li wara fl-1845 inħatar Vigarju-Kurat tal-Kolleġġjata tal-Birgu u l-kuġitur ta' l-Arċipriet Carlo Aquilina bi dritt ta' suċċessjoni wara mewtu; ħa l-pussess fi Frar 1865.

B'radd ta' ħajr il-Furjaniżi qiegħdu fis-sagristija l-pittura tal-Papa Gregorju XVI, tal-Kardinal Itta, ta' l-Isqof Caruana u ta' l-ewwel Kappillan Ellul. Wara żdiedu 10 kwadri ritratti oħra tal-mexxejja pastorali; l-aħħar li sar kien dak ta' l-Arċipriet Dun Salv. Fenech (1970 - 1986).

Xieraq li jżidu l-oħrajn jew issir lapid bl-ismijiet tagħhom kollha biex ikunu mfakkra u b'hekk din is-sensiela ta' mexxejja pastorali tkun kompluta.

Il-Kappillani u l-Arċiprieti huma dawn:-

KAPPILLANI U ARĊIPRIETI

	MINN - SA	ORDINAZZJONI SAĊERDOTALI	TWIELED	META	MIET
KAPPILLANI					
Dun Ġużepp Ellul	1845-1848	?	Floriana	1804 C.	4-12-1848
Dun Giov. Ant. Vidal	1848-1867	26-12-1831	Valletta	1808 C.	14-12-1867
ARĊIPRIETI					
Dun Salv Gaffiero (Kan)	1868-1876	20-12-1851	Senglea	8-3-1828	8-12-1906
Dun Pawl Lauron	1876-1887	20-12-1856	Vall/B'Kara	1825 C.	10-5-1895
Dun Andrea Dingli	1887-1896	19-12-1863	Balzan	30-3-1840	17-12-1896
Dun Franġisk Mallia	1897-1931	20-12-1890	Bormla	12-3-1866	4-9-1938
Dun Angelo Ghigo	1931-1952	20-9-1919	Mqabba	16-12-1892	2-6-1980
Dun Anton Debono	1953-1959	25-7-1937	Naxxar	1912 C.	8-8-1959
Dun Carmelo Xuereb	1960-1967	29-3-1941	Vict. Gozo	5-7-1916	
Dun Alwiġ Debono	1967-1970	11-8-1946	Vict. Gozo	18-7-1919	22-3-1970
Dun Salv. Fenech	1970-1986	7-8-1955	Floriana	5-8-1929	
Dun Kalċidon Vassallo	1986-1991	19-3-1972	Siġġiewi	8-1-1946	
Dun Ġużeppi Pace	1992-1998	7-4-1962	Marsa	3-4-1938	
Dun Lawrence Zammit	1998-2001	21-4-1979	Qormi S.Ġ.	2-8-1951	
Dun Richard Borg	2002-	20-7-1974	Naxxar		7-10-1948

GĦELUQ

B'din il-kitba fakkarna fuq fuq il-bidu u l-iżvilupp tal-knisja tal-Floriana. Rajna min huma l-mexxejja pastorali ta' din il-parroċċa sa mill-bidu tagħha. Fl-istess waqt ippruvajna inqajmu l-interess fost dawk il-Furjaniżi li għadhom żgħar u oħrajn magħhom li għadhom sajmin mill-istorja tal-Floriana.

Bibljografija:-

1. Arkivji Parrokkjali:- Balzan, Bormla, Floriana, Mqabba, Senglea.
2. Azzopardi Franġisku OFM Kapuċċin: "Ir-relikwa ta' San Publju fil-Parroċċa tal-Floriana" fil-Programm Festa S. Publju 1999.
3. Calleja Joe Father:- Ordinazzjonijiet Saċerdotali 1800-2000.
4. Direttorju Ekkleżjastiku 2001, 2003.
5. Ferres Achille:- Descrizione Storica della Chiese di Malta e Gozo. Malta 1866.
6. Guillaumier Alfie:- Bliet u Rhula Maltin.
7. Programm Festa ta' San Publju - 1986, 1996.
8. Reġistru Pubbliku:- Malta, Ghawdex.
9. Tonna E.S. :- Final Focus on Floriana, Malta 1979.
10. Ħajr lil:- Patri Franġisku Azzopardi OFM Kap., Deborah u Franco Agius.